מראי מקומות- בכורות מ"ה

א) **היתה בה יתרת וחתכה, אם יש בה עצם פסול- פרש"י**, הואיל וחתכה, שהרי הוא מחוסר אבר שנמצא בו. ודייק **התוס' יו"ט** מדברי רש"י (וכן **הרע"ב**) דאם לא חתכה דכשר. ותמה על הרע"ב, הא כ' לקמן דאם הי' בידו אחת חמש ובידו אחת שש דהוי מום. והביא מה**רמב"ם** דכ' דאם הי' בה עצם, *אפי'* חתכה פסול, ומבואר דודאי אם לא חתכה דפסול. וע' **בשפת אמת** דכ' דרש"י נקט כן בדעת ר' יהודה דסיפא, דס"ל דיתרת כשר, ולכן פרש"י דוקא דחתכה פסול, דבזה אף ר' יהודה מודה. וע' **בראשית בכורים** שהביא ש**אבני נזר** (יו"ד נ"ג, י"ב) פי' דנח' רש"י והרמב"ם בזה, דרש"י ס"ל דבקדשים אזלי' בתר בהמה זו, ואם בהמה זו נולד ביותרת זה, א"כ אם חתכה הוי מום, שהרי נחתך אבר שלה. אבל הרמב"ם ס"ל דאזלי' בתר עלמא, וכיון דבעלמא בהמות לית להו יתרת, א"כ מה שיש לזה יתרת הוי מום, דיתר הוי כחסר. ומה שהוי מום לפי הרמב"ם אף לאחר שנחתך, כ' הראשית בכורים שהוא משום דכיון שהי' פסול מעיקרא, נשאר בפסולו. וע"ש שהק' דהא מצינו דיכול להסיר מום, ולא אמרי' דכיון דהי' פסול נשאר בפסולו, וכמו מי שאצבעותיו היו מחוברות למטה מן הפרק וחתכן, דע"י חתיכה כשר, ע"ש מש"כ לחלק. **עוד כ'** הראשית בכורים דודאי אין כוונת האבנ"ז לפרש בדברי רש"י דכל זמן שהי' היתרת כשר, דודאי פסול, משום דיתר כנטול דמי, וודאי לענין זה מודה רש"י דאזלי' בתר עלמא, אלא דגם אזי' בתר דידי' לענין עם נחתך האבר. ונמצא דס"ל להראשית בכורים (דלא כהתוס' יו"ט) דכ"ע מודו דכל זמן שלא נחתך הוי מום. וע"ע **בלקוטי הלכות** דכ' דה"ה בלא חתכה הוי מום, אלא דנקט חתכה לרבותא, דאפי' אם חתכה כשרה, וגם משום סיפא נקטה, דמה דכשר בלא עצם, היינו דוקא אם חתכה.

ב) **יתר בידיו וברגליו שש ושש... ר' יהודה מכשיר וחכמים פוסלין**- ע' **בשו"ת בית יצחק** (יו"ד ח"ב, סי' קכ"ב (א), אות ג'), שהביא מה שכ' ה**פמ"ג** וה**מהרש"ק** דכל הדין יתר כנטול הוא רק בטרפות, ולא במומין וכדו'. וכ' הבית יצחק דאולי בזה פליגי ר' יהודה ורבנן, דר' יהודה ס"ל דלא אמרי' יתר כנטול במומין, וחכמים ס"ל דשפיר אמרי' יתר כנטול אף לענין מומין, ולכן היתר פוסל.

ג) **והוא שנספרת על גב היד**- פי' ה**לקוטי הלכות**, אז אמרי' דאין מועיל חתיכה ביש בה עצם, משום דחשיב אבר (כמו ש**פרש"י**), וע"כ אם חתכה הוי חתיכת אבר והוי מום, משא"כ אם אינה נספרת על גב היד, דאז מהני חתיכה. עוד הביא הלקוטי הלכות (בעין משפט שם) דהוסיף ר' יוחנן בזה עוד הלכה, דמה דמבואר במשנה דהיכא דאין בה עצם, אם חתכה כשר אבל לא חתכה פסול, כל זה הוא דוקא אם נספרת על גב היד, אבל אם לא נספרת על גב היד, אז אפי' אם לא חתכה כשר. אולם הק' ע"ז, למה יהי' הדין כן, הרי אמרי' לעיל (ל"ט) דאפי' תלתול בעלמא פסול, והניח בצ"ע. וע' **בחזון איש** (כ"ו, י"ב, ד"ה ויתרת) שכ' דלאו כל יתרת בכלל דלדול, וא"כ ל"ק מדלעיל. אבל כ' דעיקר דין הלקוט"ה אינו מוכח, דאפשר דבאמת פוסל בכל ענין. וכ' הפסול של היתרת הוא משום דאינו שוה בזרעו של אהרן, ולכן אינו פוסל

העבודה [ולכאו' לפי"ז א"ש בפשיטות למה פסול בכל ענין, בין אם נספרת ע"ג היד או לא, דאין נפק"מ אם הוא אבר יתירא או לא, דאינו צריך להיות פסול משום דיתר כנטול, דלכאו' יהי' צריך להיות אבר, אלא משום דאינו שוה בזרעו של אהרן].

ד) **אמר ר' יוחנן, עשו דבריהם כדברי נביאות, וכו'**- ויש לעי', הא לכאו' י"ל בפשיטות כר"א בדר"א, דמשום עצם כשעורה נגעו בה. וכן יש להעיר על ר' פפא, למה צריך לדחות שהי' גזירה, הרי בלא"ה יש חילוק פשוט לענין עצם כשעורה. וע' **בשטמ"ק השלם** בשם ה**תו"ח** דהק' להיפוך, למה מטמא במגע בעצם כשעורה, הרי לא נגע בעצם אלא בבשר, והבשר אינו מטמא במגע, ואין לומר דטמא משום דין שומר על העצם, שהרי אזלי' עכשיו בדעת רב, ושי' רב הוא דאין שומר בפחות מכפול. ותי' דבפעמים יש עצם כפול ושייך בה שומר, או דגזרי' מגע אטו

משא. ולפי"ז, שפיר י"ל דר' יוחנן לא ס"ל לגזירה זו, ולכן לא הי' זה תירוץ לדעתו. וע' **בחזון איש** (כ"ו, י"ב, ד"ה ואם לאו) שכ' דר' יוחנן ס"ל דכיון דאינו אבר, אז בכלל אינו נחשב בכלל גופו, ונחשב כנברא בשר ועצם באויר, שאינו בכלל טומאת אדם, ור"א בדר"א ס"ל דנהי דלאו אבר הוא, אולם עכ"פ חלק של הגוף הוא, ולכן הוי טמא טומאת עצם. וה**שפת אמת** כ' דהי' משמע לר' יוחנן דאפי' אם לא הי' עצם כשעורה הי' טמא במגע, וע"ז תמה דדברי נביאות הם, אבל אה"נ, מודה דעצם כשעורה טמא במגע.

ה) **ששלקו זונה בדקו ומצאו וכו'**- ע' **בשו"ת חתם סופר** (יו"ד של"ו) שהביא מה שדן **הנודע ביהודה** (תנינא יו"ד ר"י) בענין איסור ניתוחי מתים, והנו"ב דן לגבי ניוול המת, והחת"ס דן בזה לענין איסור הנאה מהמתים. וכ' החת"ס דלכאו' מסוגיין משמע שאין איסור בדבר, שהרי בדקו בהזונה כדי למנות אבריה. וכ' דעכצ"ל דשפחה עמלקית היתה דמותרת בהנאה [ולכאו' עמלקית לאו דוקא, אלא דכ' כן משום הצנזור], וגם דן שם לענין שפחה כנענית, דיהי' תלוי במח' הראשונים אם שפחה כנענית אסורה בהנאה או לא. וע"ע **בחזון איש** (אהלות כ"ב, סוף ל"ב) שכ' דכיון דאין כאן רק ראי' בעלמא, וראי' זו נמכרת בשכר, א"כ אין כאן איסור הנאה, והוסיף דאף דקיי"ל דמת עכו"ם מותר בהנאה, אבל ממי שלא הביא ה**גר"א** ראי' מסוגיין לזה, משמע דס"ל דאין כאן הנאה. וע"ע **בהערות להגרי"ש** שהביא מה**חבצלת השרון** דדן אם זה נחשב להנאה, דכיון דלת"ת עושה כן, והרי מצוות לאו ליהנות ניתנו (אולם זה תלויי באם לגבי ת"ת אמרי' כן, ואכ"מ).

ו) **איטר בין ביד בין ברגל פסול**- **פרש"י**, דאיטר ביד פסול משום דכתי' וטבל אצבעו, ואצבעו היינו ימין, ואטר אין לו ימין. וע' **ברמב"ן בחולין** (צב:) שהביא מיש מי שפי' דאטר פסול משום מום, אבל כ' הרמב"ן דאינה תורה, דא"כ ליתני במתני' גבי אלו מומין, כמו דקתני מי ששולט בשתי ידיו, אע"כ משום דאין לו ימין. ומזה כ' שיש לחוש דאולי אין שייך לאטר רגל לעשות חליצה, דכיון דגמרי' רגל רגל ממצורע לחליצה, א"כ כמו דלענין עבודה, שג"כ נלמד ממצורע, דכיון דאין לו ימין אינו יכול לעבוד העבודה, א"כ י"ל דה"ה לענין חליצה, והניח בצ"ע. וע"ע **בחזון איש** (כ"ו, י"ג) שכ' עוד נפק"מ בין פרש"י ובין פי' היש מי שפי' שהביא הרמב"ן, דלפי רש"י פסול אף בדיעבד, שהרי לא עשה העבודה בימין, אבל לפי היש מי שפי' הוי משום מום, והיינו משום שאינו שוה בזרעו של אהרן, ולכן אינו מחלל העבודה בדיעבד. וע"ע **בשו"ת חתם סופר** (אה"ע ח"ב, צ"ג, ד"ה ואמנם) שכ' עוד נפק"מ במח' זו, דאם פסול אטר לעבודה הוא משום מום, א"כ כמו שהוא מום לעבודה, מסתמא יהי' מום גם לענין סנהדרין, אבל כ' דלא קיי"ל הכי, אלא דהפסול אטר לעבודה הוא משום שאין לו ימין, וא"כ אין אטר פסול לסנהדרין.

ז) **והחרש והשוטה והשכור**- כ' ה**חזון איש** (זבחים כ' (ב), י') דאלו אינם כשרים לעבודה, אבל אינן מומין לחלל העבודה. והביא מה שהק' **בשו"ת רעק"א** (תנינא ס"ד, והובא בחי' כאן), הלא חרש ושוטה אין להם מעשה, ודינן כמתעסק, ועבודתן פסולה, וא"כ הו"ל להתנא להביא פסולים אלו אצל המחללים העבודה. וכ' החזון איש שיש נפק"מ במה שאין החרש וכו' בעלי מום, למשל היכא דכהן זרק הדם ואח"כ נתחרש, קודם שהגיע הדם למזבח, דאם הוי הפסול פסול מום, א"כ יהי' זריקתו פסול, וכמו מי שנקטעה ידו קודם שהגיע הדם למזבח. אבל אם אין כאן מום, אינו מחלל העבודה [ולכאו' ק"ק, דא"כ מה דין אתא התנא לאשמעינן, הרי אם הי' חרש מעיקרא בשעת הזריקה, פסול משום מתעסק, ואם הי כשר בשעת הזריקה, א"כ מותר לו לכתחלה לזרוק, וגם אם נתחרש אח"כ, אין הזריקה נפסל בכך, וא"כ נמצא שאין שום נפק"מ מדין מתני', וצ"ע].

ח) **ובעלי נגעים טהורים**- ע' ב**חי' הגרי"ז** שהביא מה שחקר ה**מנחת חינוך** לענין נגעים טמאים חסר שיעור אם יש בהם פסול בעל מום או לא, וכ' להוכיח ממש"כ **רש"י** דמה שלא נקט מתני' נגעים טמאים, היינו משום דבלא"ה חייב מיתה על כניסתו לעזרה, ואם נגעים טמאים הוי בעל מום אף במחוסר שיעור, א"כ שפיר יצויר גם בהן, אע"כ דחסר שיעור אינו בעל מום. והק' החי' הגרי"ז, הרי אם

חסר שיעור הם, א"כ הם הם נגעים טהורים, והניח בצ"ע.

כאן שידור הנאה ממנה, זהו רש"י לשיטתו דנדר בכה"ג חל.

ט) **שיכור מחיל עבודה, בהדי מומי דמחילי עבודה בעי למיחשב**- הק' **בחי' הגרי"ז**, הרי במתני' מונה מה שפסול משום שאינו שוה בזרעו של אהרן, וזהו ג"כ בשיכור, ומה שמחלל העבודה, אי"ז משום מום, אלא משום פסולי יין, וא"כ מה הק' הגמ' דהו"ל להיות נמנה בין המומין דמחללין העבודה.

י) **אותו ואת בנו**- תמה **בחי' הגרי"ז** ע"ז, הרי אין שייך כל הענין של אותו ואת בנו אלא בשחיטה, וא"כ מה שייך לומר דבאדם אין פוסלין משום אותו ואת בנו, וצ"ע. וע"ע **בחזון איש** (כ"ו, י"ג, ד"ה אילימא), דג"כ עמד ע"ז, וכ' דע"כ אי"ז אלא דמונין מה שיש פסול בנקרבין דאין שייך במקריבין, אבל אה"נ, אי"ז "קולא" באדם, אבל מ"מ שייך להוכיח מכאן דכחנני' הוא, דלרבנן דדוקא בנקבות הוא, א"כ הול"ל דנקבות שייך בנקרבין ולא במקריבין, דבמקריבין כל נקבות פסולין, אע"כ דס"ל דשייך אותו ואת בנו בזכרים ג"כ.

יא) **והנושא נשים בעבירה פסול עד שידירנה הנאה**- ע' **בשו"ת חתם סופר** (ליקוטים י"ב, ד"ה והנה מריש) שכ' דלכאו' בפשטות אמרי' דהפסול לעבודה הוא מטעם קנס. אבל שוב הביא **דבשו"ת רא"ם** אי' דהוי איסור דאורייתא, דאינו מקודש כל זמן שהוא נשוי לא' מפסולי כהונה, אלא דאם קיבל על עצמו לגרשה שוב מן התורה כשר (רק דחז"ל תקנו שצריך לנדור, כדאי' בגמ') [אולם דבריו הם רק לענין מי שנשוי לאשה פסולה לכהונה, אבל לענין מי שמטמא למתים לא כ' כלום, ויתכן דלא שייך לומר דהוי כמי שנשוי לפסולה לכהונה, לפי שזה הוי מעשה איסור, ולא מצב של איסור, ויש לעי' בזה].

יב) **עד שידירנה הנאה**- כ' **רעק"א** דלכאו' יש להביא ראי' מכאן לשי' **רש"י** וסייעתו ברפ"ג דשבועות, דס"ל דנדר חל על איסור, ולא אמרי' דאין איסור חל על איסור, דאל"כ, מה שייך לנדור כאן, הרי אסורה היא ועומדת. אלא דכ' לדחות, דאולי יש לפרש דכוונת המשנה הוא דאוסר על עצמו כל פירות שבעולם עד שיגרשנה, ובכה"ג ודאי חל הנדר על כל פירות שבעולם. ומש"כ רש"י